

В ТЕНЕТАХ КЛЯТОГО РАБА...

Урок-диспут за трагедією Вільяма Шекспіра «Отелло»

8 клас

Урок-диспут уже здобув досить широку популярність у шкільній практиці. Він є дійовою й ефективною формою в методичному арсеналі вчителя-словесника. Генетична специфіка диспуту (від лат. *disputare* — «розмірковую»; «сперечаюся») передбачає активну участь його учасників, вільний, розкутий полілог, обмін думками, враженнями, емоціями.

Використання такої форми доцільне у старших класах, оскільки учні цього віку прагнуть розібратися у складних проблемах людського буття, знайти свій ідеал. Проте, як свідчить шкільна практика, не лише для юнацького, а й для старшого підліткового віку притаманний інтерес до питань моралі. Безумовно, диспути підлітків відрізняються від диспутів старшокласників багатьма чинниками: і формулюванням тематики, і глибиною обговорення питання, і характером виступів його учасників. Учні цього віку прагнуть показати свою дорослість і критичне ставлення до авторитетів, ці якості нерідко виявляються в небажанні прислухатися до досвіду старших. Для підлітків часто більш значущою є думка однокласників, аніж дорослих, відтак схвалення або ж засудження, висловлене колективом, важить більше.

Диспут підлітків характеризується також тим, що в його учасників ще не досить розвинене монологічне мовлення, а виступи короткі, надто прямолінійні, недостатньо аргументовані фактами. Та все ж використання диспуту доцільне і у 8 класі, оскільки має низку позитивних рис:

- активізує мислення учнів;
- сприяє розвитку їх усного мовлення;
- формує навички культури спілкування;
- вчить творчості;
- допомагає глибше осмислити художньо-естетичний зміст літературного твору, в якому висвітлюються вічні проблеми людського буття — соціальні, філософські й моральні;
- викликає інтерес до літератури як мистецтва слова.

Враховуючи вимоги вчених-психологів, тема літературного диспуту має бути особистісно значущою для його учасників. Оскільки для 8-класників актуальними стають питання моралі, то на обговорення слід виносити літературний твір, у якому вони мають гостре звучання.

Саме такою є трагедія Вільяма Шекспіра «Отелло», що вивчається у 8 класі оглядово або на уроці позакласного читання. П'єса сповнена запитань, на які шукали відповіді сучасники великого Шекспіра і які залишаються актуальними для сьогоденних читачів. Недарма Бен Джонсон, англійський драматург кінця XVI ст., сказав: «Шекспір був не для одного століття, а для всіх часів».

Щоб показати філософську глибину, багатогранність проблематики творчості митця, яку називають енциклопедією людських характерів, почуттів та пристрастей, не слід обмежуватися вивченням «Гамлета», а варто познайомити 8-класників з іншими п'єсами великого англійця, зокрема «Отелло».

Ця трагедія написана у II період творчості Шекспіра (1601-1608), коли відбулася зміна його світоглядних позицій. Вони були зумовлені соціально-політичною ситуацією в Англії кінця XVI — початку XVII ст. Це вже не час раннього Відродження, повного наївних, світлих мрій про наближення Золотого віку людства.

Рубіж XVI — XVII ст. — грізний і важкий період, коли руйнувались ілюзії, період кризи європейського гуманізму. В Англії тієї доби криза виявилася найбільш гостро:

поглибилися соціально-політичні суперечності; політика короля Якова I Стюарта набула відверто реакційного характеру;

багаті мануфактурники, налякані вільнолюбивими гаслами гуманістів, вороже ставилися до ідеалів Ренесансу;

погіршилося становище народу, зросла пауперизація (процес масового зубожіння) простолюду.

Відтак в епоху Пізнього Відродження похитнулася віра в можливість утілення високих мрій.

Ці соціальні процеси зумовили духовну еволюцію Шекспіра. Якщо в I період його творчості (1590-1600) переважає радісне сприйняття життя й домінуючим є жанр комедії, то з 1600 р. письменник заглиблюється в роздуми над непоборними суперечностями людського буття, стосунками особистості й суспільства, сповненого жорстокості та егоїзму.

Вінцем цих роздумів стали 7 найкращих трагедій: «Гамлет» (1601), «Отелло» (1604), «Король Лір» (1605), «Макбет» (1606), «Антоній і Клеопатра», «Коріолан» (1607), «Тімон Афіський» (1608). Трагічне світосприймання відбилося також і в трьох комедіях цього періоду.

У фатальний для європейського гуманізму час багато митців поринули в розпуку, песимізм та безвір'я, відступилися від своїх переконань. Шекспір зостався вірним ідеям гуманізму, зумів подолати крах ілюзій Раннього Ренесансу й вистраждав мужню, життєстверджуючу філософію. У центрі її — людина, розумна, смілива, чесна, народжена новою епохою. Вона вступає у смертельний двобій зі світом неправди і лжі. І саме в цій трагічній боротьбі між силами нового, прогресивного, й старого, віджилого, у мужньому, відкритому визнанні невідворотності жертв на шляху до щастя — пафос творчості великого життєлюбця Шекспіра.

Повне й адекватне осягнення художнього світу геніального майстра можливе за умови уважного прочитання його творів і глибоких роздумів над поставленими в них проблемами. Отже, використання літературного диспуту доцільне, оскільки дає змогу учням поділитися своїми міркуваннями, ще раз зануритися у стихію його трагедії.

Як засвідчує шкільна практика, ефективність диспуту визначається такими умовами:

- а) тема повинна бути цікавою для учнів, відтак на обговорення виноситься проблема, що має для старших підлітків особистісну значущість;

б) в аудиторії треба створити атмосферу відкритого, сповненого довіри діалогу, без нав'язування учням думок старших, інакше вони орієнтуватимуться не на висловлення власних міркувань, а на повторення чужих, «правильних» тверджень;

в) диспут має навчати культури спілкування, ведення полеміки, сприяти формуванню читацьких умінь та навичок.

Процес організації та проведення диспуту можна поділити на кілька етапів: підготовка, проведення, підсумок.

I етап — підготовчий.

Диспут вимагає ретельної попередньої підготовки учнів і вчителя. Аби домогтися ефективності цієї форми навчання, словесник має виконати роль організуючого центру. Його завдання:

разом з 8-класниками визначити тему диспуту, розробити його запитання;

продумати форми самостійної роботи підлітків з метою здійснення індивідуального підходу й розвитку творчих здібностей кожного з них;

створити динамічні творчі групи для підготовки й проведення диспуту, наприклад, «оформлювачів-декораторів», «мистецтвознавців», «наукових експертів» тощо;

спрямувати учнів на опрацювання запропонованих літературознавчих джерел про трагедію «Отелло», історію її написання, проблематику та героїв;

допомогти у підготовці театрознавчих повідомлень про сценічну історію драми й опери;

проконсультувати «мистецтвознавців» у створенні експозиції «Шекспірівський Отелло в театрі, кіно, музиці, балеті, живописі».

Група «декораторів-оформлювачів» випускає плакат із правилами поведінки учасників диспуту й афішу з питаннями, винесеними на обговорення; їх мета — викликати інтерес до майбутнього заходу й підтримувати його впродовж усього процесу підготовки.

Пам'ятка для учасників диспуту може бути такою:

1. Виступай тоді, коли маєш що сказати.
2. Говори, що думаєш, думай, що говориш.
3. Чітко й лаконічно висловлюй власну думку.

Пам'ятай настанову М. Некрасова: «Правило слухай упорно: щоб словам було тесно, а мыслям — просторно».

4. Поважай опонента, не перекручуй його думок і слів.

5. Май мужність визнати свою поразку у словесному двобої, якщо доведена хибність твого твердження.

6. Аргументуй своє думку точними фактами й цитатами з твору.

7. Пам'ятай, що наш диспут — літературний, старайся досягнути позицію автора.

Оголошення про майбутній диспут має бути не формальним, а цікавим, як-от:

«Увага! Увага! Усіх, хто небайдужий до мистецтва слова, хто хоче розгадати таємницю шекспірівських героїв, хто прагне випробувати себе в дискусійному двобої, запрошуємо до нашої дискусійної вітальні.

Приходьте, озброївшись красномовством Ціцерона, залізною логікою і знанням тексту п'єси В. Шекспіра «Отелло».

Подумайте над запитаннями:

1. Чи можна вважати трагедію «Отелло» оригінальною п'єсою, адже вона написана за сюжетом новели Джіральді Чінтіо?

2. Чому мудрий, досвідчений Отелло не бачить підступності інтригана Яго?

3. За що Яго так люто ненавидить Отелло?

4. Чи можна назвати кохання Дездемони й Отелло справжнім, якщо воно не витримало першого ж випробування?

5. Хто винен у трагедії, що сталась? Хто ж переміг?

Оголошення може містити і список рекомендованої літератури, опрацювання якої допоможе учням підготуватися до диспуту:

«Прочитай ці книги. Вони стануть компасом у бурхливому морі шекспірівських пристрастей:

Шекспір В. Отелло // Шекспір В. Твори: У 6-ти т. — К., 1986. — Т.5. — С.119-235; 653-658;

Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963. — С.448-462;

Дубашинский И.А. В.Шекспир: Очерк творчества / Пособие для учителей. М., 1978. — С.88-96;

Морозов М.М. Шекспир, Бернс, Шоу... М., 1967. — С.107-125;

Шведов Ю.Ф. Трагедия Шекспира «Отелло». М. 1969.»

Важливим засобом, котрий активізує підготовку учнів до диспуту, може стати виготовлення змінного стенду «Готуймось до диспуту» або випуск спеціальної тематичної стінгазети чи бюлетня. На змінному стенді поміщаються ксерокопії цікавих матеріалів про трагедію «Отелло», літературознавчі розвідки, вірші, афоризми, що слугуватимуть своєрідним каталізатором у підготовці учнів до диспуту. А в замітках стіннівки коротко викладаються різні погляди на п'єсу, подаються відповіді на запитання анкети чи інтерв'ю 8-класників, що представляють суперечливі думки.

II етап — диспут.

Доцільно, щоб у 8 класі диспут вів учитель, оскільки підлітки ще не мають чітко сформульованих поглядів і переконань, їм буде важко керувати ходом спілкування одолітків, робити підсумки, узагальнювати їхні виступи. Хоча у підготовленій аудиторії ведучим може стати один із здібних учнів.

Як краще розпочати диспут? Методисти дають різні поради щодо цього: одні радять скористатися вступною лекцією, в якій подаватимуться полярні погляди літературознавців на предмет обговорення; інші вважають доцільним прослуховування учнівської доповіді чи реферату, де висвітлені питання дискусії. На нашу думку, початок розмови повинен бути обов'язково емоційним, налаштовувати на небайдуже обговорення питань, запалювати вогник полеміки. Відтак ефективним буде використання короткого слова вчителя про Шекспіра та його п'єсу. Створенню емоційної атмосфери слугуватимуть вірші про великого майстра слова, як-от: поезії М.Бажана і К.Бальмонта.

Обговорюючи перше питання диспуту, учні з'ясовують, що в основі сюжету трагедії «Отелло» — новела італійського письменника Джіральді Чінтіо «Венеціанський мавр», написана 1565 р. Дійсно, Шекспір використовує сюжетну колізію, героїв і фінал уже існуючого твору. Проте за зовнішньою подібністю — кардинальні відмінності цих двох художніх явищ.

Новела Чінтіо звучить як дидактична проповідь, що застерігає від нерівних шлюбів людей, різних за соціальним становищем, походженням чи расовою приналежністю. Ідея твору відкрито висловлена устами героїні, котра занепокоєна ревностями чоловіка: «Як би мені не зробитися застрашливим прикладом для дівчат, котрі виходять заміж проти волі своїх батьків, і як би італійські жінки не навчились від мене поєднувати своє життя з людиною, від якої нас віддаляє сама природа, небо і життєві звичаї».*

У Чінтіо персонажі змальовані схематично, у них навіть, окрім Дездемони, немає імен. Мавр зображений як підступний, жорстокий ревнивець, що вбиває дружину не сам, а руками свого попихача. Аби уникнути кари, він обачливо замітає сліди, влаштувавши обвал стелі в спальні дружини. На суді цей негідник заперечує провину.

У Шекспіра образ Отелло набуває іншого звучання та філософської глибини. Замість історії кривавого злочину великий майстер створює трагедію людини, що відрізняється від інших не лише кольором шкіри, а насамперед душевними якостями. Відтак п'єса з мелодраматичної низькопробної історії перетворюється на світовий шедевр, високу трагедію духу.

Розмірковуючи над другим питанням, 8-класники детально аналізують образ Отелло за добре знайомим їм планом:

Становище в суспільстві. Бойовий генерал Венеціанської республіки, учасник численних воєнних походів у християнських та язичницьких краях. Авторитетний полководець, освітлений ореолом 20 перемог, призначений намісником на Кіпрі.

До речі, є досить вірогідні відомості, що у Венеції дійсно існувала знатна родина Отелло дель Моро, у гербі якої за емблемою правили ягоди шовковиці (італійською — *мого*). Це слово співзвучне зі словом *моог* — «мавр», так називали всіх мешканців Північної Африки. Патрицій Крістофоро Моро був намісником на Кіпрі, командував 14 кораблями, а згодом — армією. Коли він 1508 р. повернувся з Кіпру до Венеції, при таємничих обставинах померла його дружина. Можливо, Чінтіо взяв цю історичну особу за прототип, але змінив його расову приналежність.

Походження. За походженням Отелло з мавританського царського роду. Однак виховувався він по-спартанськи: з 7-річного віку спізнав ратний труд, криваві січі, перемоги і втрати, на його очах в одному з боїв загинув старший брат. Життєвий шлях Отелло сповнений пригод і тривог, він розповідав Дездемоні:

*Як був не раз на волосок від смерті,
Як полонив мене жорстокий ворог.
І в рабство запродав і як опісля
Я вирвався на волю; потім я
Розказував про всі мої мандрівки, —
Що бачити доводилось мені
В краях печер великих і пустель
Безмежних, неродючих, серед скель,
Що досягають маківками неба;
Казав про канібалів-людоджерів,
Про тих людей, що голови у них
Ростуть попід плечима...*

Пер. І.Стешенко**

Отож, постать героя оповита романтичним флером надзвичайності й таємничості. У п'єсі є фантас-

тичні деталі, зокрема хустинка з чудодійними властивостями, яку подарувала Отелло вмираюча мати. На думку шекспірознавця А.Бредлі, «Отелло — найромантичніша постать з усіх шекспірівських героїв, таким робить його незвичайне життя, котре він мав з дитинства».

Портрет. Зовні Отелло негарний. Вирізняється серед венеціанців чорним кольором обличчя. Роками набагато старший від Дездемони, майже одноліток її батька. Отже, Шекспір використовує прийом антитези, протиставляючи непривабливу зовнішність персонажа і його внутрішню красу.

Риси характеру. Учні визначають, що саме душевна краса Отелло приваблює Дездемону. Це звучить у всесвітньо відомій фразі:

*Вона мене так щиро покохала
За те, що стільки звідав небезпек,
А я її — за співчуття до мене.*

Негарний, уже немолодий, мавр не мав наміру закохати в себе красуню з патриціанської родини. Вона ж, щира, чиста й великодушна, полюбила в Отелло людину. Овіяний авантюрним духом нової епохи Відродження, загартований у битвах, сповнений жаги пізнати світ, сміливий, чесний, він став героєм свого часу.

Його цілісна благородна натура позбавлена суперечностей. Отелло завжди порядний, відкритий у своїх думках і вчинках. Це визнають усі герої, навіть вороги. Яго, наприклад, каже:

*Мавр, — хоч його терпіти я не можу, —
Людина чесна, ніжна і шляхетна.*

Про запальну і волелюбну вдачу цієї мужньої людини говорить такий випадок: у сирійському місті Алеппо, що входило до складу Османської імперії, Отелло вбив турка, який катував венеціанця й паплюжив Венеціанську республіку. Та хоча мавр має вулканічний, африканський темперамент, він цілком цивілізована у своїх думках та вчинках людина.

Така характеристика підводить учнів до третього питання: «За що Яго ненавидить Отелло?» Сам Яго пояснює причину цього почуття по-різному: то своєю захопленістю Дездемоною, то ревностями мавра до власної дружини Емілії, то бажанням помститися за те, що генерал не призначив його на вищу посаду, то зневагою до представника іншої раси. Але мотиви ненависті значно глибші.

Яго — антагоніст Отелло, оскільки той зі своєю чесністю, порядністю, повагою до людини, шляхетністю почуттів заперечує світогляд самого Яго, його практицизм, пристосуванство, егоїзм, користоловство, заздрісність і невіру в людину. Цей «злий геній», на відміну від Отелло, не вірить у вищість моральних цінностей — чесність, любов, вірність. На його думку, не це є основою людських стосунків, а гроші, за них можна купити все: становище в суспільстві, повагу, славу, друзів, кохання. Яго, виправдовуючи власну підлість, стверджує думку про «паскудність нашої натури», якій притаманні користоловство й розрахунок.

Відтак Отелло і Яго — запеклі вороги, з полярними поглядами на життя. Проте довірливий мавр не бачить за облудливою машкарою істинної сутності Яго, бо той грає роль суворого, прямодушного солдата, що вболіває за Отелло й хоче йому допомогти. Насправді Яго поставив собі за мету знищити Отелло не фізично, а морально — принизити його особистість, зруйнувати душу, погляди, мрії, перетво-

* Італьянская новелла Возрождения. М., 1964. — С.548.

** Тут і далі цитується текст у пер. І.Стешенко за кн.: Шекспір В. Твори: У 6-ти т. К., 1986. — Т.5. — С.119-235.

рити з героя в недолюдка. Має сенс літературознавець М.Я.Берковський, коли твердить: «Яго ненавидить в Отелло його людський тип, закон, за яким Отелло створений. Яго не може прийняти в Отелло героя, високу душу, не може допустити щастя й удачі для Отелло».*

Отже, в основі конфлікту — протистояння людей протилежних поглядів, різних систем цінностей. Це смертельний двобій, трагічність якого загострюється тим, що Отелло стає безпорадною мішенню, не бачачи свого ворога. Він безсилий перед підступністю, наклепами й інтригами Яго, бо вони влучають у найсвятіше — його любов до Дездемони.

А чи була це справжня любов, якщо вона не витримала вже перших випробувань? Це питання викликає жвавий обмін думок учасників дискусії. Учні розмірковують, що розбудило це почуття:

Чи мав рацію батько дівчини Брабанціо, коли звинувачував мавра в тому, що той «звabив скромну й чисту Дездемону пекельним зіллям і страшним чаклунством»?

Можливо, романтично налаштована аристократка просто захопилась Отелло, оповитим ореолом супергероя?

За що Отелло покохав дівчину — за юність, красу? А чи за розрахунком взяв за дружину багату й шляхетну венеціанку?

Чому такі різні за походженням, расою й станом люди потяглись одне до одного?

Учитель підводить 8-класників до розуміння сутності образів Отелло й Дездемони. Це цілісні особистості епохи Ренесансу, які найбільшою цінністю в житті вважають не гроші, владу, почесні чи славу, а людину. Їхнє кохання — не тимчасова пристрасть, а глибоке почуття, що ґрунтується на повному взаєморозумінні і спільності гуманістичних поглядів.

Отелло, загартований у боях тілом, але не згублений душею, мріяв про кохану, яка б зрозуміла його. І ось омріяний ідеал він зустрів в образі Дездемони, за його визнанням, це найбільш значуща подія в житті:

... Я ж боюсь,

Що щастя більшого мені в майбутнім
Ніколи вже не подарує доля.

У Дездемоні Отелло отримав підтвердження своїх життєвих орієнтирів: чесність, безкорисливість, людинолюбство. Кохана ніби стверджувала правильність його світоглядних позицій: віру в людей, торжество справедливості й розумність світу. І коли Отелло дізнається про «зраду» Дездемони, це призводить не лише до розчарування в конкретній особі, а й до руйнації всіх ідеалів. Розум героя збурений: «Невже в цьому світі немає нічого святого?! Невже в ньому торжествують зрада, обман, підступ і розпуста?! Ради чого ж тоді жити?..»

Отелло, повіривши наклепам Яго, втрачає сенс свого буття, і тепер для нього втіленням ворожого світу стає Дездемона, яка, за твердим переконанням мавра, «повинна вмерти. Так. А то

Вона одурить ще багато інших».

Трагічні зміни відбуваються також в особистості самого Отелло: все краще зруйноване, це перетворює його з високої, благородної натури в «недолюдину». Справедливо зауважив О.Блок: «У Дездемоні Отелло знайшов свою душу, а з нею — гармонію, лад, порядок, без них він пропаща, нещасна людина».**

* Берковський Н.Я. Статті о літературе. М., 1962. — С.83.

** Блок А. Собр. соч. — М.-Л., 1939. — Т.12. — С.207.

Підбити підсумок диспуту допомагають запитання: «Хто ж винен у трагедії? Хто ж переміг?» Учні одностайно головним винуватцем трагедії називають Яго. Але ж йому не вдалося б сплести свої підлі тенета, аби в цьому свідомо чи підсвідомо не допомагали інші венеціанці. Родріго — багатий егоїст, аморальний тип, упевнений, що за гроші можна купити все, в тому числі і прихильність Дездемони. Він здатен також на вбивство вдаваного суперника Касіо, на яке намовляє Яго. Сприяє трагедії і Касіо, помічник Отелло, коли порушує наказ свого командира про дотримання порядку на Кіпрі і, напившись, ув'язується в бійку, де ранить свого товариша Монтано. Використовує Яго й негативні риси своєї дружини Емілії, намовивши її вкрасти у Дездемони хустинку.

III етап — підсумок.

У заключному слові вчитель робить висновок, що коріння трагедії Отелло не в ненависті Яго, а у венеціанському суспільстві, де людина чесна, з високими моральними якостями, відчувається чужою. На жаль, буржуазне суспільство, з його культом егоїзму, гонитвою за баришами, байдужістю до особистості, перемагає Отелло. Його гуманістичні переконання виявилися недостатньо стійкими, тому Яго вдалося збити мавра з істинного шляху.

Але все ж Яго не судилося тріумфувати, бо не спромігся він до кінця знищити в Отелло людину. Після вбивства Дездемони той дізнається про її невинність, а отже, ідеали, заради яких він жив, не порушені, вічні. Почуття вини, каяття, розпуки штовхають героя на самогубство — це покарання самого себе за вчинене зло. На слова правителя Кіпру

Лодовіко: *О ти, Отелло! Той, що був колись*

Таким героєм, а тепер попався

В тенета клятого раба! Не знаю,

Як личило б тебе назвати? —

мавр чесно каже:

....Звіть

Убийником, як хочете, та чесним,

Бо я зі зла нічого не робив, —

Я все приносив тільки в жертву честі!

Морально Отелло очистився: він іде з життя з відновленою вірою в людину, її чистоту і благородство. Суворим судом буде покарано Яго. Але цей фінал не дає заспокоєння. Великий Шекспір, розповівши про трагічну долю своїх героїв, стверджує: «Людина повинна жити за високими моральними законами, зберігаючи в собі кращі якості. Але, на жаль, світ зла досить сильний. І часто у смертельному двобойі з ним гинуть носії світлих ідеалів». Саме в цьому суворий і печальний оптимізм гуманіста Шекспіра.

Матеріали до уроку

Шекспір

Средь инструментов всех волшебней лира:

В пьянящий звон схватив текущий дым,

В столетях мы мгновение закрепим

И зеркало даем в стихе для мира.

И лучший час в живом веселье пира -

Когда поет певец, мечтой гоним. -

И есть такой, что вот мы вечно — с ним,

Плениаясь звучным именем Шекспира.

Нагромоздив создания свои,

Как глыбы построенный исполина,

Он взнес гнездо, которое орлино,

И показал все тайники земли.

Гигант, чей дух — плавучая картина,
Ты — наш, чрез то, что здесь мы все —
твои.

Костянтин Бальмонт

У Стратфорді на Ейвоні

Неситий життям, повний спраги живої,
Жадібний до глибу ества,
В жазі життєлюбства, в труді, в непокої,
В прозрінні, що тьму розрива,
Розгортував він манускрипту сувої
І кидав у битву слова, —
Вони, добрі рицарі правди і слави,
Ладналися в строки, як в лави.
Мов гір млисті пасма, трагедій події
Згромаджують грози й громи.
Стають на диби непокірні стихії,
Мигтять блискавки між людьми, —
Шаліють ревниві, бредуть лиходії,
Убивці виходять із тьми,
У вибухах пристрасті, в сполохах зброї
Грізні пломеніють герої.

Микола Бажан

Когда вступила в спальню Дездемона, —
Там было тихо, душно и темно,
Лишь месяц любопытный к ней в окно
Заглядывал с ночного небосклона.
И страшный мавр со взорами дракона,
Весь вечер пивший кипрское вино,
К ней подошел, — он ждал ее давно, —
Он не оценит девичьего стона.
Напрасно с безысходною тоской
Она ловила тонкою рукой
Его стальные руки — было поздно.
И, задыхаясь, думала она:
«О верно в день, когда шумит война,
Такой же он загадочный и грозный.»

Микола Гумільов

Отелло — Дездемоне

Что из того, что черен я, как ночь,
А ты бела, как яблоны цветенье,
Дневных лучей сияющая дочь,
Дездемона, души моей рожденье!
В мой мрачный мир ты ангельским пером
Слетаешь из-за облачного рая.
С тобой и зло становится добром,
И суждена мне молодость вторая.
Нет, не могу тебя я задушить,

Как эта роль заставить бы хотела...
Шекспир неправ. И ты должна простить
У ног твоих простертого Отелло!

Всеволод Рождественский

Дездемоне

Когда твой голос серебристый,
О Дездемона, слушал я,
Восторгом пламенным и чистым
Была полна душа моя!
Я говорил: нет, эти звуки
С небесной льются вышины:
Пустой, бесплодной жизни муки
Нам усладить они даны!
Я в это чудное мгновенье
Людей и мир — все позабыл:
Я весь был слух и восхищенье,
Я жадно каждый звук ловил!
Молилась ты, или рыдала,
Иль тихо пела песнь любви -
Как сердце билось, замирало
При звуках тех в моей груди!
Шекспира светлое созданье
Ты так глубоко поняла
И Дездемоны все страданья
Так верно нам передала!

Олексій Плещеев

Пойдемте, братья, целым миром
Спасибо русское несем
Тому, кто нас дарил Шекспиром
С натурой, чувством и умом!
Его Отелло, нежно страстный,
Ревнивым тигром ужасал...
Его Шейлок, кредитор страшный,
И нож точил, и сердце рвал...
Он был и злополучным Лиром —
Король от головы до ног!
Так скажем в путь ему мы с миром,
Подавши лавровый венок:
«Такие гости очень редки;
Олдридж! Мы бьем тебе челом напередки,
С Евреем, Мавром, Королем!»

Вірші невідомого автора,
присвячені актору Айрі Олдріджу, 1858 р.

О.М. КУЦЕВОЛ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української літератури
Вінницького державного педагогічного університету
ім. М. Коцюбинського

